

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potencialne za trajnostni razvoj v okviru EU.

*Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi **Integral Green Slovenia** (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.*

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

ŠTIRINAJSTI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 69. nadaljevanje

7. 6. 2018

69. Več strateških pobud za trajnostni razvoj in zeleno gospodarstvo v Sloveniji

V dobrih desetih letih je v Sloveniji nastalo več vizij in strateških zamisli nadaljnje razvojne poti, ki upoštevajo načela trajnostnega razvoja in vključujejo tudi elemente integralnega razvoja. Dve taki pobudi, ki predstavljata odziv na podnebne spremembe in sta v marsičem uporabni še danes (scenariji-zgodbe do leta 2035, podnebna strategija do 2050 oz. 60) smo v zadnjih štirih nadaljevanjih **Integralne serije** že spoznali, tokrat ju predstavljamo z nekaterimi drugimi pobudami po kronološkem redu:

- Prvi tak strateški program lahko najdemo že leta 2007, žal le kot alternativo vladni Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023. **Plan B za Slovenijo, Pobuda za trajnostni razvoj,**

1.0¹ (Jernej Stritih in soavtorji) je z vizijo, da Slovenija postane država blaginje in kakovostnega življenja v dejavnem sožitju z naravo, kot ključne prednostne naloge navedel: prehod na družbo z nizkimi izpusti toplogrednih plinov (torej nizkoogljično družbo), prilagajanje na podnebne spremembe in podeželje kot konkurenčno prednost Slovenije. Med predlaganimi osrednjimi projekti najdemo teme, ki so še danes »železni repertoar« ukrepov za prehod v NOD. Prvi Plan B je poudarjal tudi celostni pristop, sodelovanje in horizontalne ukrepe politike.

- Projekt **Scenariji razvoja Slovenije do leta 2035. Trendi in priložnosti v času podnebnih sprememb**² je bil zamišljen kot prva faza (iskanje vizije) v oblikovanju nove razvojne strategije ter kot začetek procesa preoblikovanja Slovenije v nizkoogljično družbo. Potekal je leta 2008 v okviru Službe Vlade za razvoj in s pomočjo Scenario Development (mednarodna agencija za scenarije), v njem je sodelovalo preko 60 strokovnjakov z različnih področij in sektorjev. Ključni del projekta predstavljajo trije razvojni scenariji do leta 2035 ter ugotovitev, da so najboljši možni rezultati doseženi z zgodnjimi ukrepi, katerih gonilo so tehnološke spremembe (pomembne so torej raziskave in razvoj – OVE, URE, nove rešitve na različnih področjih), in s spremembami stališč in vrednot (scenarij Zelena oaza).
- **CRP SINODA** – Ciljni raziskovalni projekt **Slovenija, nizkoogljična družba**³ je izhajal iz zahteve po preudarni strateški študiji z analizo, kako zapustiti dosedanjo paradigmo tehnologij, temelječih na ogljik vsebujočih energentih (»phasing out«) in sprejeti novo paradigmo in nove nizkoogljične tehnologije (»phasing in«) po nekem razumnem socialno vzdržnem ter politično sprejemljivem scenariju. Del strateškega planiranja, ki se nanaša na orodja in tehnologije za zmanjšanje negotovosti prihodnosti, je celovito scenarijsko planiranje. Za dolgoročno kvantitativno scenarijsko analizo trendov širokega nabora indikatorjev se je v projektu za najprimernejši pristop izkazalo kombiniranje modela sistemske dinamike International Futures (IFs), splošnega ravnotežnega modela GEM E3 in Referenčnega energetsko-ekološkega sistema MESAP/REES SLO (za sektor energetike). Analiza stanja, kje smo in kam gremo s preživelim načinom delovanja, je jasno vodila do zaključka, da na dosedanji način ne bomo dosegli cilja kvalitetnega razvoja in nizkoogljične družbe. Potrebne so radikalne spremembe mišljenja in delovanja na mnogih povezanih področjih.
- Rezultati CRP-a SINODA so bili uporabljeni kot pomembna strokovna podlaga za oba osnutka **dolgoročne strategije za prehod Slovenije v nizkoogljično družbo**⁴ (**podnebne strategije**). Druge strokovne podlage so bile analitske podlage in osnutek Nacionalnega energetskega programa (NEP) do leta 2030, predlogi nevladnih organizacij Plan B za Slovenijo (2007), izsledki projekta Scenariji razvoja Slovenije do leta 2035 (Služba Vlade RS za razvoj, 2008) in še druge strokovne študije ter projekti nevladnih organizacij. Strategijo je vlada služba za podnebne spremembe oblikovala tudi v sodelovanju in dialogu s strokovnjaki in predstavniki civilne družbe, gospodarstva, lokalnih skupnosti in javne uprave, in sicer na podlagi 11 delavnic za pripravo strategije v letu 2011 s preko 250 strokovnjaki, upoštevala pa je tudi zaključke več drugih razprav. Namen prehoda v nizkoogljično družbo je znižanje emisij preko nove kakovosti gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja. Koncept nizkoogljične družbe zahteva premislek in ponovno integracijo vseh vidikov življenja in gospodarstva okoli tehnologij in pristopov, ki povzročajo malo emisij TGP zaradi učinkovite rabe energije in snovi, njihovega pridobivanja iz obnovljivih virov, ponovne uporabe, recikliranja in odstranjevanja odpadkov z minimalnimi emisijami, učinkovite rabe naravnih virov ter trajnostne proizvodnje in potrošnje. Zaradi celovitega pristopa prehod v nizkoogljično družbo predstavlja stroškovno najučinkovitejšo možnost za zaustavitev globalnega segrevanja ob hkratnem doseganju drugih razvojnih ciljev človeštva.

1

https://www.umanotera.org/upload/files/Plan%20B/Plan%20B%20za%20Slovenijo_CELOTEN_DOKUMENT_verzija_24_april_2007.pdf.

² Na kratko predstavljen v: [65. nadaljevanje](#), [66. nadaljevanje](#).

³ Ciljni raziskovalni program »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«. Raziskovalni projekt »Slovenija – nizkoogljična družba«. Trajanje projekta: 01.09.2008 – 30.08.2011. Vodja projekta: Dr. Stanko Hočevar, Kemijski inštitut.

⁴ [67. nadaljevanje](#), [68. nadaljevanje](#).

– V začetku decembra 2012 se je pod vodstvom službe, pristojne za razvoj, pričela priprava nove razvojne strategije Slovenije za obdobje 2014 – 2020. Predvideno je bilo, da bi ta dokument določil smer razvoja naše države do leta 2020 in bil tudi ključna podlaga za namensko porabo več milijard evrov iz evropskih skladov. Z zavedanjem, da bodo to v prihajajočih letih naša edina razpoložljiva sveža razvojna sredstva, in da mora strategija odgovoriti na temeljne izzive sedanjega časa in potrebe prihodnjih generacij, je civilna družba (imenovala se je Tretji člen) v Sloveniji pripravila poziv Vladi RS za zeleni razvojni preboj⁵. Strokovne podlage za ta poziv je prispevalo poročilo **Za zeleni razvojni preboj, Plan B 4.0: Prispevek za strategijo razvoja Slovenije 2014-2020**⁶. Pri pozivu za zeleni razvojni preboj ni šlo za ideje, ki bi vzniknile v nekaj mesecih. Izhajal je iz strokovnih študij, pobud in strateških gradiv, ki so nastajali več let. Nekaj teh podlag smo že predstavili. Tako ni dvoma o prednostih in priložnostih, ki jih ima Slovenija na vseh sedmih predlaganih programih:

1. Prehranska samooskrba s poudarkom na ekološki pridelavi
2. Vrednostna veriga predelave lesa
3. Energetska prenova zgradb
4. Prehod na obnovljive vire energije
5. Posodobitev železniškega omrežja in javnega prevoza
6. Učinkovita raba naravnih virov
7. Zeleni turizem

Poročilo je ugotavljalo, da bi v nekaj letih lahko več kot 50.000 brezposelnih našlo delo pri prehranski samooskrbi (s poudarkom na ekološki pridelavi), vrednostni verigi predelave lesa, energetske prenovi zgradb, prehodu na obnovljive vire energije, posodobitvi železniškega omrežja in javnega prevoza, učinkoviti rabi naravnih virov, zelenem turizmu. To so področja zelenega gospodarstva, za katera imamo v Sloveniji še posebne danosti. Kot so predlagatelji sami ugotavljali, bi bili za učinkovito izpeljavo vseh predlaganih programov potrebni tudi horizontalni, podporni programi, kot so izobraževanje in usposabljanje, raziskovanje in inoviranje, zelena davčna reforma in drugi.

Poziv za zeleni razvojni preboj z 10.358 podpisi posameznikov in seznamom 195 organizacij, podjetij, občin, združenj in agencij, ki so se pozivu pridružile, je bil konec april 2013 predan premierki Alenki Bratušek. Posebnega odziva na to pobudo ni bilo zaznati. Pa tudi Alenka Bratušek ni bila več dolga premierka.

Zaradi menjav vlad se je tudi proces priprave nove razvojne strategije za Slovenijo pričel večkrat. Decembra 2017 je vlada končno sprejela Strategijo razvoja Slovenije, in sicer do leta 2030 (SRS 2030). O tem dokumentu bomo z integralne perspektive spregovorili prihodnjič. Za zaključek današnjega prispevka pa prisluhnimo mednarodnemu okoljskemu in razvojnemu strokovnjaku Jerneju Stritihu, ki je imel pomembno vlogo pri več pobudah nevladnega sektorja - kako ocenjuje dosedanjo »podnebno pot Slovenije« v luči podnebne strategije iz leta 2012, katere pripravo je vodil?

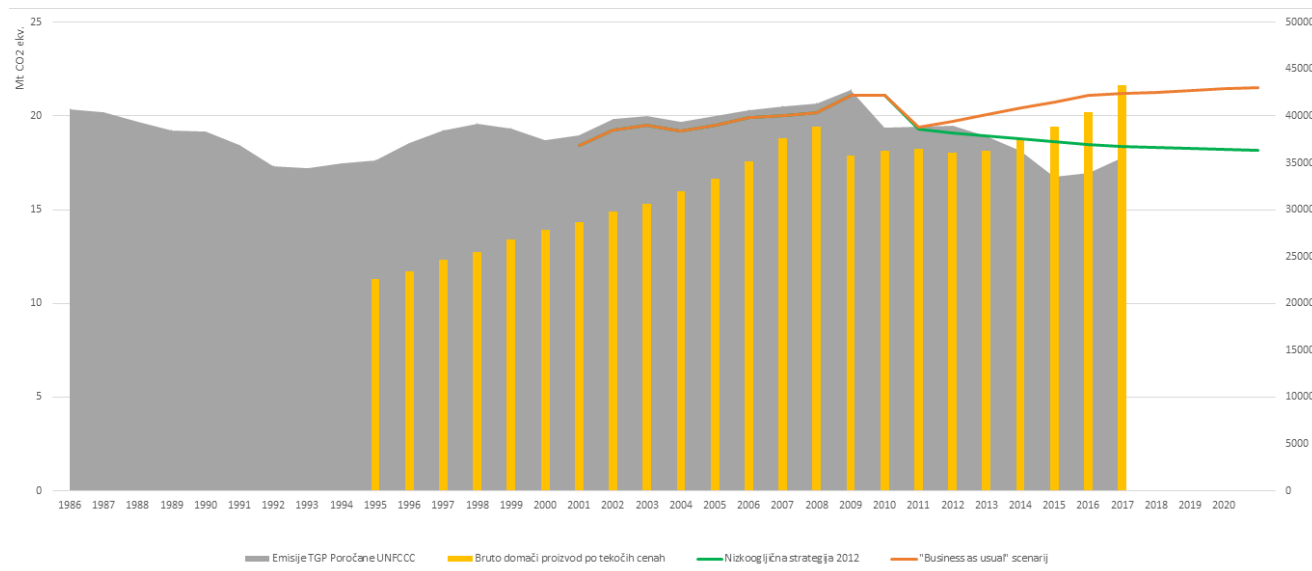
Dr. Darja Piciga

V času obstoja Službe Vlade za podnebne spremembe v letih 2009 do 2012 je bil pripravljen predlog Strategije prehoda Slovenije v nizkoogljično družbo, ki pa ga vlada navsezadnje ni sprejela. Predlog strategije je vseboval znižanje emisij toplogrednih plinov za 80% do leta 2060, kar je skladno z dolgoročnimi cilji EU. Pri pripravi strategije sta bili z različnimi modeli in metodami opravljeni dve analizi učinka zniževanja emisij na gospodarsko rast, ki sta obe kazali, da je scenarij z ukrepi zniževanja emisij gospodarsko ugodnejši od scenarija brez ukrepov. Sedaj je znano gibanje dejanskih emisij še za pet let naprej od časa priprave strategije. Podatki kažejo, da so se v tem času emisije zniževale bistveno bolj kot je predvideval scenarij zniževanja predloga Strategije, kaj šele scenarij brez ukrepov (spodnja slika). Hkrati pa je v tem času bruto

⁵ <https://www.umanotera.org/kaj-delamo/trajne-vsebine-projekti-kampanje/zeleni-razvojni-preboj/>.

⁶ Beltran, N. (ur.), 2012. Za zeleni razvojni preboj. Plan B za Slovenijo 4.0: Prispevek za Strategijo razvoja Slovenije 2014-2020. Umanotera, nov 2012. Dostopno prek: <http://www.planbzasslovenijo.si/upload/SRS/plan-b-zeleni-razvojni-preboj.pdf>.

domači proizvod vse hitreje naraščal. Emisije so se v letu 2016 sicer spet dvignile, vendar ne nad predvidevanja strategije. Dolgoročno je zmanjševanje emisij največje pri ogrevanju gospodinjstev, kjer so se emisije od leta 2000 prepolovile zaradi izboljšanja energetske učinkovitosti in prehoda na obnovljive vire (drva). Kratkoročna nihanja pa so predvsem povezana s prometom, ceno nafte in višino trošarine na goriva, ki jo določa Vlada. Dogajanje zadnjih pet let dokazuje, da podnebni ukrepi ne predstavljajo ovire za gospodarski napredek, temveč ga kvečjemu spodbujajo. Vlada pa lahko z zeleno davčno reformo, se pravi dvigom trošarin na goriva od zniževanju obremenitve dela, lahko bistveno pospeši zniževanje emisij iz prometa. Sploh če hkrati pospeši vlaganje v javni prevoz, kolesarjenje in druge oblike trajnostne mobilnosti.

Slika: Gibanje emisij TGP za Slovenijo (sivo polje), predlog nizkoogljične strategije iz 2012 in scenarij brez ukrepov (BAU) (oranžna črta). Rumeni stolpci kažejo vrednosti BDP po posameznih letih

Jernej Stritih